

GYÖRGY SÁNDOR

Bokodi-Oláh Gergely (szerk.): „A néppel tűzön vízen át!”*Nemzetőrjelvény – Tudományos konferencia a nemzetőrsegről*

Budapest, Az 1956-os Nemzetőrség Hagyományápoló Tanácsa, 2014, 70 p.

A kötet a 2013. május 28-án Budapesten, a Hadtörténeti Intézet és Múzeumban megtartott azonos című konferencia előadásait tartalmazza. Ahogy az a kötet bevezetőjében is olvasható, a Nemzetőrség Hagyományápoló Tanácsa 2009 óta rendez hasonló konferenciákat, amelyek célja, hogy „az 1956-tal és a nemzetőrsegről foglalkozó történészeknek, helytörténészeknek, levéltárosoknak, meghívásos alapon lehetőséget biztosítsunk, hogy kutatási eredményeiket a közönség, elsősorban pedig az egykori nemzetőrök elé tárják” (4. o.). A kötetben hat írás található, amely az 1848–1849-es és az 1956-os forradalom és szabadságharcban részt vevő nemzetőrökkel kapcsolatos újabb kutatási eredményeket tartalmazza.

A könyv első cikke Süli Attila őrnagy (történész, Hadtörténeti Intézet és Múzeum) *Erdély nemzetőrségének szervezése és működése 1848–49-ben* című tanulmánya, amelyben ismerteti az erdélyi nemzetőrség kialakulását, jogi hátterét és a szervezéssel kapcsolatos nehézségeket. A szerző külön hangsúlyt fektet az egyes tájegységek között tapasztalható eltérések és a nemzetiségi háttér bemutatására. A dolgozat két táblázatba szerkesztve érdekes adatokat tartalmaz a nemzetőr tisztek származásával és foglalkozásával, valamint az egyes vármegyék és székek által felállított nemzetőr csapatok létszámával és fegyverzetével kapcsolatban. Megállapítható, hogy a nemzetőr egységek fegyverzetükben és ellátásukban is alatta maradtak a reguláris csapatoknak, alkalmazásuk elsősorban területvédelemre, rendfenntartásra és arcvonal mögötti tevékenységekre (például szállítmánykísérés) korlátozódott; itt megfigyelhető a párhuzam az 1956-os forradalom nemzetőreivel.

A következő írás Csurgai Horváth József (igazgató, Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára) *Székesfehérvár és Fejér megye, 1956 – kitekintéssel a nemzetőrsegre* című előadásának írott változata. A tanulmány rövid, de tartalmas összefoglalója a megyében és főleg a megyeszékhelyen történt eseményeknek. Figyelemre méltó Fejér megye „különleges” helyzetének ismertetése, mert a város „ahogy 1848-ban, ekkor sem elsősorban Budapestre figyelt, de ugyanígy Bicske és Mór sem. Az első napokban sokkal inkább Győrből szereztek információikat, az ottani események voltak hatással a megye városaira. [...] A létrejövő Dunántúli Forradalmi Katonatanács parancsnokságát egy székesfehérvári tisztre bízták, összefüggésben azzal, hogy a város fontos katonai központ volt.” (19. o.) Székesfehérváron volt ugyanis a magyarországi szovjet erők (Különleges Hadtest) főparancsnoksága. Az írás további része ismerteti a községi nemzetőrsegek felállítását október 28-tól és együttműködését a katonai és egyéb szervekkel, valamint közreműködésüket a rendfenntartásban és az állambiztonságiak letartóztatásában is.

A harmadik tanulmány címe *Nemzetőrök Veszprém megyében 1956-ban*, szerzője Galambos István történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktorandusza. A tanulmány elsősorban a Veszprém megyei nemzetőr-csoportok megalakulásának körülményeire, felszereléseik és fegyverzetük forrására és a forradalom alatt játszott szerepükre fókuszál. Kiemelt szerepet kap a megye forradalmi eseményeivel kapcsolatos levéltári források és az azokat feldolgozó szakirodalom bemutatása, különös tekintettel az úgynevezett fehér könyvre, amely „a kádári propaganda terméke.” (22. o.) A fehér könyv teljes címe *Fehér könyv az ellenforradalom Veszprém megyei ténykedéséről* (Veszprém, MSZMP Veszprém Megyei Bizottság, Agitációs és Propaganda Osztálya, 1957.) A szerző külön kitér az 1848-as és 1956-os nemzetőrség közötti különbségekre; az előbbi esetben egy szabályozott jogi háttérű szervezetről beszélhetünk, míg az 1956-os forradalomban korántsem egyértelmű a helyzet: „nem minden, civilekből alakult fegyveres csoportot tekinthetünk nemzetőrségnek. Irányadó lehet az önelnevezés, valamint a kutató támaszkodhat az államvédelem vagy a néphadsereg iratainak későbbi minősítéseire is, mivel az állambiztonság által nyilvántartott négy, ellenforradalminak minősített tevékenység egyike a »Nemzetőrség tagja« volt.” (24. o.) Szintén fontos az államhatalom utasítására létrejött munkáscsapatok és a későbbi nemzetőr alakulatok közötti kapcsolat, „átjárás” és átfedések kérdése. Külön érdekesség a fehér könyv alapján „ellenséges kategóriákba” (csendőr, arisztokrata, kulák stb.) besorolt nemzetőrök létszámát járásonkénti bontásban tartalmazó táblázat.

A negyedik írás Somlai Katalin (történész, 1956-os Intézet) *Békés megye, 1956 – Kitekintéssel a nemzetőrségre* című tanulmánya. A szerző a szakirodalom és a megyei levéltárban található források – községi és járási pártbizottságok, megyei rendőrfőkapitányság iratai – alapján átfogó képet ad a Békés megyében lezajlott forradalmi eseményekről. Középpontban állnak a Békési és Békéscsabai események, főleg a civilek és katonák, valamint a forradalmi bizottságon belüli ellentétek és az utóbbi város színész-csoportjának szerepe. A tanulmány járásonkénti bontásban ismerteti a nemzetőr-csoportok tevékenységét (állambiztonságiak, kommunista funkcionáriusok őrizetbe vétele, szovjet könyvek begyűjtése, stb.), illetve a forradalom leverését követő ellenállást is. „(..) november-december folyamán is faluról falura terjedt a tiltakozási hullám. A sarkadi, mezőkovácsházi járás bolydult fel legerősebben. A megye dél-keleti (sic!) szögletében fekvő mezőkovácsházi járás tanyavilágának települései – Battonya, Dombegyháza, Dombiratos, Lőkösháza, Kevermes, Kunágota stb. – egymást mozgósították. Több százan mozogtak faluról falura. Hasonló jellegű, több településre kiterjedő protestálási hullámra az országban még Hajdú-Bihar megyében volt példa a forradalom leverését követően néhány héttel, de Békés megye egyedülállónak tekinthető annak kiterjedése és elszántsága tekintetében.” (43-44. o.) A tanyavilág és a széttagolt településszerkezet kedvező volt az ellenállás szempontjából. A szerző több példát is felsorol a forradalom leverését követően is aktív, fegyvereket zsákmányoló, a hatalommal nyíltan szembeszegülő egykori nemzetőrökről és szervezett tüntetésekről, amelyeknek csak a szovjet páncélosokkal kiegészített karhatalmi erő megjelenése vetett véget.

A következő tanulmány Fekete István (nyá. ezredes, helytörténész) *A katonák szerepe a szolnoki '56-os eseményekben* című munkája. A dolgozat elsősorban a Szolnokon állomásozó magyar (és szovjet) katonai alakulatok bemutatására és a forradalomban játszott szerepére koncentrál, különös tekintettel a Magyar Néphadsereg Kilián György Repülő Hajózó Tiszti Iskolára. A magyar egységek szinte azonnal csatlakoztak a forradalomhoz, ugyanakkor igyekeztek a jó kapcsolatot a szovjetekkel is fenntartani – érthető okokból. Részletesen foglalkozik Kablay Lajos alezredes szerepével, aki komoly szerepet játszott abban, hogy a forradalmi események megőrizték békés jellegüket, illetve a forradalom és szabadságharc alatt folyamatosan üzemelő szovjet légihídról is. A tanulmányban található egy összefoglaló táblázat a megyében állomásozó magyar és szovjet alakulatokról és azok parancsnokairól, további adatokat szolgáltatva ezzel a szolnoki 1956-os eseményekhez.

Filep István (újságíró, történész) *Az 1956-os forradalmi események Hajdú-Biharban, különös tekintettel a nemzetőrségre* című tanulmánya első felében ismerteti a megyeszékhelyen, Debrecenben lejátszódott eseményeket, különös hangsúlyt fektetve arra a szinte csak szakmai körökben ismert tényre, hogy itt lőttek először (október 23-án délután) államvédelmiek fegyvertelen tüntetők közé. Emellett fontos szerepet kap a debreceni helyőrség és a forradalmi szervek, valamint a városban állomásozó szovjet csapatok kapcsolatának bemutatása is. A forradalmi bizottság katonai vezetői „elérték, hogy a szovjetek ne »ingereljék« a város lakosságát azzal, hogy lánctalpasaikkal nap, mint nap keresztülvonulnak a városon.” (66. o.) A tanulmány második felében ismerteti a debreceni nemzetőrség tevékenységét: október 27-én született döntés a nemzetőrség felállítására, mert „Hajdú-Bihar megyében még erősen éltek az 1848-49-es nemzetőr hagyományok, nem véletlen a nemzetőrség gyors megalakulása és szerveződése.” (70. o.) Mivel Debrecen (és lényegében az egész megye) a szovjet felvonulás útjába esett, tartani lehetett fegyveres harcoktól, de ezekre végül nem került sor. A nemzetőrök sem vettek részt harci cselekményekben, ugyanakkor kulcsszerepük volt az államvédelmiek, párttitkárok, tanácselnökök begyűjtésében és több alkalommal kísérték élelmiszerszállítmányokat a fővárosba. Az 1956-os Nemzetőrség Hagyományápoló Tanácsa a konferencia megszervezésével és a kötet kiadásával – megvalósítva eredeti szándékukat – kiváló lehetőséget biztosított a meghívott kutatóknak eredményeik ismertetésére.

A könyv fontos lehet mind 1848–1849-es, mind pedig 1956-os vonatkozások iránt érdeklődőknek. Érdekes a két korszak nemzetőrségének összehasonlítása, különös tekintettel szervezésük, megalakulásuk körülményeire és elvégzett feladataikra, valamint a nemzetőrök származási és anyagi hátterére. A megyei és helyi nemzetőr csoportok tevékenységének feltárásban nélkülözhetetlenek a megyei-járási iratok. A téma mindenképp érdemes további kutatásra, hogy a lehető legteljesebb képet kapjunk a nemzetőrség 19–20. századi tevékenységéről. A ismertetett kötet ennek a folyamatnak nem az első, de egy kiemelkedő fontosságú állomása.

A szöveget Word formátumban, *docx* vagy *doc* kiterjesztéssel kérjük elektronikus úton megküldeni a következő címre: orpheusnoster@googlegroups.com. Általában maximum 1 szerzői ív (40 000 leütés szóközökkel, jegyzetekkel, bibliográfiával együtt) terjedelmű cikkeket várunk, de ennél jelentősen rövidebb cikk közlését is szívesen vállaljuk. Recenziók esetében a várt terjedelem körülbelül 5–10 000 leütés.

A szöveget a lehető legkevesebb formázással kérjük. A főszövegben használt alapelvetípus 12 pontos Times New Roman legyen, a lábjegyzetben 10 pontos Times New Roman. Ha a szöveg különleges fontkészletet is igényel, kérjük csatolni a fontkészletet, valamint a cikket *pdf* formátumban is. A főszöveget sorkizártan, 1,5-es sortávolsággal, a bekezdések elején behúzás nélkül kérjük; a lábjegyzetet sorkizártan, szimpla sortávval.

Hivatkozásokat lábjegyzetben és nem végjegyzetben kérünk. Külön irodalomjegyzék, bibliográfia a tanulmány végén nem feltétlenül szükséges, de szívesen vesszük, különösen, ha egy szerzőtől több művet is idéznek. Ilyen esetben javasoljuk a jegyzetekben a szerző és évszám alapján történő rövid hivatkozást. Ha nincs külön irodalomjegyzék, az első alkalommal való idézést teljes formában kérjük, utána pedig szerző és évszám alapján történő rövid hivatkozással. Kérjük, az *i. m.* hivatkozást csak abban az esetben használják, ha az adott szerzőtől csak egy művet idéznek. Kereszthivatkozások ne legyenek.

A szerző vezetéknevét kiskapitálissal kérjük, folyóiratcikk, könyvfejezet címét idézőjelek között, normál betűvel, folyóirat, könyv címét dőlt betűvel.

Hivatkozások teljes lábjegyzetben:

– könyvek, könyvfejezetek esetében

SZERZŐ: *Cím*, Kötetszám, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

SZERZŐ: „Fejezetcím”. In Uő: *Könyvcím*, Kötetszám, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

– gyűjteményes kötetek és bennük megjelent írások esetében

SZERKESZTŐ – SZERKESZTŐ (szerk.): *Cím: Alcím*, Kiadás helye, Kiadó, Évszám.

SZERZŐ: „Cím”. In Szerkesztő – Szerkesztő (szerk.): *Cím: Alcím*, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

– folyóiratcikkek esetében

SZERZŐ: „Cím”. *Folyóirat címe*, Évfolyam római számmal, Évszám/Sorszám. Hivatkozott oldalak.

– heti- és napilapokban megjelent cikkek esetében
SZERZŐ: „Cím”. *Lap címe*, Évfolyam, Lap száma, Évszám. Hónap. Nap. Oldalszám.

Hivatkozások rövid lábjegyzetben:

– egy szerző egy művének használata esetén
SZERZŐ: i. m. Hivatkozott oldalak.

– egy szerző több művének használata esetén
SZERZŐ (Évszám): Hivatkozott oldalak.

– az előző lábjegyzetben hivatkozott irodalom másik szövegrésze esetében
Uo. Hivatkozott oldalak.

Minden esetben pontos irodalmi hivatkozást kérünk, megjelölve a kezdő és záró oldalszámot (tehát nem 230sq. formában), a kettő között gondolatjellel [–]. Kérjük, az oldalszámot csak abban az esetben egyértelműsítsék p. (pp.) betűkkel, ha az idézett mű jellegéből (katalógus, képkötet) következően egyébként nem volna világos, hogy oldalszámról van szó. Internetes hivatkozások esetén kérjük ellenőrizni, hogy az idézett oldal elérhető-e még, s kérjük a hivatkozás, ill. az ellenőrzés dátumát is feltüntetni.

Kérjük, klasszikus auktorok idézésénél ne alkalmazzanak kiskapitálist. Az auktorok nevét és műveik címét lehet a szakmában bevett rövidítésekkel külön magyarázat nélkül alkalmazni. Tudományos közéletünkben kevésbé ismert folyóiratok, sorozatok, kézikönyvek címét vagy ne rövidítve írják, vagy az irodalomjegyzék (illetve ennek hiányában a cikk) végéhez csatoljanak rövidítésjegyzéket.

Az idegen nyelvű, latin betűs kifejezéseket és idézeteket kérjük dőlt betűvel szedni, a görög, héber, kopt és szír idézeteket a megfelelő betűvel (más nyelvű szövegeket is szívesen látunk eredeti írásmóddal). Kérjük, hogy ne külön görög, héber stb. betűkészletet használjanak, hanem unicode betűket (ha egyes ékezetes betűket az alapbetűtípussal nem tudnak létrehozni, Palatino Linotype betűt ajánlunk)! Dőlt betűs idézet elején és végén nem szükséges idézőjelet használni. Ha az idézet zárójelen belül szerepel, a zárójel is legyen dőlt.

A görög neveket a szerző szándéka szerint tudományos vagy magyaros (az Akadémiai Helyesírásnak megfelelő) átírásban, egy cikken belül következetesen kérjük. Kérjük, görög neveket – latin auktor idézését kivéve – ne írjanak át latinosan (pl. Achilles, Homerus).

Képek esetén a képaláírásokat a szöveg legvégén beszámozva kérjük megadni. A képeket ne ágyazzák be a dokumentumba, hanem külön képfájlban, a lehető leg-

nagyobb méretben és felbontásban (min. 1000x1000 pixel) küldjék, és a szövegben jelöljék meg, hová szerkesszük be azokat.

A tanulmányokhoz kérünk kb. 10–15 soros angol, német, francia, olasz vagy latin nyelvű rezümét a cikkkel közös fájlban, a szöveg végén. Kérjük, hogy szerzőink nevük mellett adják meg a következő információkat: születési év; tudományos fokozat; a tudományág, melynek művelőjeként a „Számunk szerzői” rovatban szeretnék magukat azonosítani; oktatási-kutatási hely. Recenziók esetében a recenzeált mű minden könyvészeti adatát kérjük a cikk címében, ill. alcímében megadni.

A korrektúrát a Word *Eszközök* menüjének *Változások követése* gombja alatt a *Módosítások elfogadása vagy elvetése* lehetőségénél, az *Elfogadja*, ill. *Elveti* gombokkal az adott helyen jelezve kérjük vissza.

Guidelines for Our Authors

Authors should submit Word files (written in a recent version of MSWord) to the email address <orpheusnoster@googlegroups.com>. Articles and essays should not normally exceed 40 000 characters (including spaces, notes, and bibliography), however The Editorial Board welcomes much shorter manuscripts, too. Book reviews should be between 5 000 and 10 000 characters in length.

The following general rules should be followed: text alignment is left and right justified (centered text); non-indented paragraphs; use as little formatting as possible, and italics where appropriate; do not add extra space between paragraphs; if using special fonts and characters, font file(s) and a copy of the manuscript in PDF format should be sent to the given email address. Main text: Times New Roman 12-point type; line spacing is 1.5. Footnotes: Times New Roman 10-point type; should not be separated by a full blank line; line spacing is single.

Use footnotes, not endnotes (i. e. eliminate from the main text unnecessary bibliographical data or parenthetical references to sources). Give complete bibliographical information the first time a work is referenced (opening and closing pages of an article, then the specific pages referred to, using the bare number only, no „p.” or „pp.”) and also give an individual footnote for each detail to be documented. Subsequent citations should use a short reference; decide on a standard or clear abbreviation for use after the first occurrence, but avoid complicated or ugly acronyms. The title of an article in journal or collection should be in single quotation marks. The title of a journal or book (including collections) should be in italics.

Cross-references should be avoided. References should not be necessarily gathered into a bibliography at the end of the manuscript. In that case the author's name and the year of publication should be given in the subsequent mentions (in footnotes only).

Manuscript references include the location of documents, description and folio. Online references should include URL and followed by the date accessed in square brackets.

Quotations should be given within single quotes (use double quotes only inside single quotes). Longer ones of more than three lines should be indented as a separate paragraph without quotes. Foreign-language texts in Roman type should be in italics. For non-Roman texts (Greek, Hebrew, Coptic, Syrian, etc.) use Unicode fonts.

Figures (tables, illustrations, photos and other artworks) should not be embedded in the text, but submitted separately in JP(E)G or TIF format; properly cropped line drawings should have a resolution of at least 600 dots per inch, greyscale and colour of at least 300 dots per inch at their final size. Colour figures should be supplied in CMYK (not RGB) colours.

Put placeholders into the text to show where the image should appear. Type these placeholders on their own line, flush left, and bracketed (e.g., [Table 1]). Figure captions (with source information) should be numbered, for easy reference, and listed at the end of the document.

The manuscript should be followed by an abstract of 15 lines maximum (i.e. in the same document) in one of the following languages: English, German, French, Italian, or Latin, and accompanied by the Author's name, year of birth, academic degree, current or preferred discipline, and place of employment/research. In the case of book reviews the title should be followed by full bibliographic information.

Proofs will be sent via email to the Authors for checking. Changes to the text should be made by enabling Word's change-tracking mode (under the 'Review' tab), and by accepting or rejecting the Editor's modifications. Corrections should be returned to the Editorial email address.

A FOLYÓIRAT A KÖVETKEZŐ BOLTOKBAN KAPHATÓ

L'Harmattan Könyvesbolt

Írók Boltja

Gondolat Könyvesház

Ráday Könyvesház

Párbeszéd Könyvesbolt

ELTE TTK-TÁTK Hallgatói Bolt

Budapesti Teleki Téka

Pécsi Antik Kft. Könyvesboltja (Szent István Könyvesbolt)

ELTE Eötvös Kiadó jegyzetboltjai

Nyitott Műhely

Megrendelhető az orpheusnoster@googlegroups.com címen.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

FÁBIÁN ZOLTÁN IMRE

Feltárás az el-Hoha domb déli oldalán a TT 184 számú sír (Nefermenu) körzetében
– 2014

TÓTH ANNA JUDIT

A homérosi Hermés himnusz mint teremtésmítosz

MOGYORÓDI EMESE

Xenophanész és „a filozófusok istene”

MOHAY GERGELY

Görög teológia a Scipio-körben

ÖTVÖS CSABA

Éva éneke? Szöveghagyomány és teológiatörténet a *Cím nélküli irat* és a *Mennydörgés* szövegeiben

PATTANTYÚS MANGA

A műalkotások értékbecslése az itáliai reneszánsz művészetben. *Stimák és lodók*

BANGHA IMRE

Vekerdi József (1927–2015)

